

PUKAĆ SIĘ (29) *vb impf*

się (20), się (9).

a jasne.

inf pukać się (12). ◊ *praes 1 sg* pukam się (2). ◊ *3 sg* puka się (6). ◊ *3 pl* pukają się (6). ◊ *praet 3 sg f* pukała się (1). ◊ *3 pl m pers* pukali się (2). ◊ [*imp 3 sg n* niechaj się puka.]

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Pękać, rozpadać się, rozrywać się; otwierać się; rumpi Vulg, Cn; disrumpi PolAnt, Cn; displodi Cn (17)* : A to nie dla inżey przyczyny [*poronienie się zdarza*]/ iedno tey przereczoney/ gdy ony żyły od zbytnich wilkości nadęte: pukaią się/ á tak płodowi żywności podawać nie mogą. *FalZioł V 29v*; gdzież ciepło ogniowe wilgość żołądzia zagrzewaiąc rozpuścza ią á czini subtilnieyszą Ktora więc potim szukaiącz mielstcza szyrzszego rozchodzi się po żołądziu tak im porufzaiącz iż on wyfkakuie z ognia y puka się. *GlabGad E3, H7*; Ani też leią młodego winá w ftháre naczynie/ bo ielli inák wczynią/ pukaią się więc naczynia *Leop Matth 9/17; WujNT Matth 9/17; [BielNT Matth 9/17]*.

W połączeniu szeregowym (1): O ślepy á vporny Człowiecze/ powiedz mi/ możelzli ty nadobnie á gładce roździerać podwáliny álbo grunthy cháłupy twej/ y zali sje thám niemufzą wśzytki kąty domu twego rázem łamac [!]/ pukać/ y pádác? *OrzRozm B3v*.

[*W porównaniu*: Oto żywot moy iáko wino nie otworzone/ iáko funy [= *bukłaki*] nowe pukaią się [!]. *BudBib Iob 32/19*.]

Przen (11) : Kto kolwiek ma sýtą rzyć/ Trudno ią ma zátworzyć. Rádá się mu dupá puka/ gdy mu wbrzuchu barzo buka. *March¹ A4v*; piérwéy sje kácérzom pukać/ á niżli óni tego [*że może istnieć Polska bez kapłana rzymskiego*] dowiodą *OrzQuin Aa4*.

[*Bezpodmiotowo*:

Fraza: »niechaj się puka jako chce« = *tak musi być, nic nie pomoże*: iże to iuż nie odmieni się co Bog przeyrzał od wiekow gdy nas iefzcze nie było. A iże przeyrzał y poftánowił náfze zbáwienie w Synu swoim/ to tedy iuż nie może iść ináčzey/ niechaj się tu puka/ kręci iáko chce. *GilPos 306v*.]

a) *O obżarstwie (5)* : Bo iáko się nie pukać áno pełno zówždy/ Iáko ina bestia gdy się órze káždy. *RejWiz 66v*.

W porównaniach (2): *RejWiz 66v*; Bo nos/ gębá/ brzuch/ goleni/ wśzytko się to nádmie iáko pudlá/ á pothym się puka ná Wiofnę iáko młoda wirzbiná. *RejZwierc 62*.

Frazy: »brzuch się chce pukać« (1): Boyem się wnim wśytko pfuye Cziało Duffi niefolkuie A thefz oba obliśfelij Prawie na śmierthney poćzelij Mył błádzj/ Brzuch się chce pukać Trzebać Pawle rady ífukać By to íniego wśytko wyfzło *RejKup q2v*.

»żołądek musi się pukać« (1): A któryż żołądek to wytrzyma? by był wiárę żelázny/ musi się pukać *WerGość 226*.

b) *Nie wytrzymywać krytyki (2)* : Mam íście/ moy iáfkáwy Pánie Podczálfzy/ tę w Bogu nádzieię/ iż prawdá zátłumiona/ kiedyżkolwiek/ á iuż rychło/ ná iáfnia wynidzie: [...] á błędy się wśzelákie Antychriśtówkie pukać mufzą. *CzechEp *4*.

Szereg: »pukać się i trzeszczeć« (1): Tu łyfzyfz iáko tho ły fłowá iááne á zrzetelne/ á wždy iednák czárt kuśi fie y o to/ iáko by thy fłowá wywrocił. [...] Gdzie więc káždy widzieć może/ gdzie takim gwałtem ciągną ty fłowá/ że fie káżde fłowo puka y trzeźczy. *SarnUzn* D5.

c) Złościć się, gniewać się (2) : A łyucháiąc tego/ pukáli fię w łercách łwych [*dissecabantur cordibus suis*]/ y zgrzytáli nań [*na Szczepana*] zębámi. *WujNT Act* 7/54, *Act* 5/33.

2. Wypuszczać pędy, pąki, kielkować, rozkwitać, zielenić się; vernare *Murm, BartBydg, Mącz; germinare PolAnt, Calag, Cn; gemmare Mącz, Cn; florere BartBydg; frondescere, gemmascere Mącz; hiascere, nauscere, progemmare, progerminare Cn* (12) : *Murm* 8; *Verno*, puka są, clarere, splendere, florere, zyelyeny są *BartBydg* 238b; *Sylvae frondescunt*, Pukáyą fie y poczináyą fie liściami nákrziwáć. *Mącz* 137c; *Verno*, Zielenieyę fie/ roskwitam fie/ kwitnę/ pukam fie. *Mącz* 484a, 143b [3 r.]; *Calag* 460b; Weś łobie zá kumká Páná Gościá/ Páná Gościá onego/ co ták rok chudźina Stał v nas/ w on czás gdy fię pukálá brzeżiná. *KlonWor* 60.

Frazy: [»liście się puka«: Od figi záś náuczćie fię podobieńtwa/ iż gdy iuśz iey gáłas bywa młodościána/ y liście fię puka [*folia germinaverint*]/ znaćie iśz bliśko láto. *BudBib Matth* 24/32 (*Linde*).]

»pączki, pąpie się puka(ją) (a. poczynają się pukać)« (2:1): (*nagł*) Małc Topolowa na rany zapalone. (–) Wezmi piąpia Topolowego łkoro fie pocźnie pukać na wiośnę/ á łłucz ie z nowem łmalczem *FalZioł* V 112v; *Oculus, Oko*. Etiam de arboribus dicitur, Pączki ná drzewiech gdy fie pukáyą z których kwiećie/ á potym owoce bywáyą. *Mącz* 259b, 143b; [*GilKat* 243v (*Linde*)].

Synonimy: 1. łamać się, przepadać się, rozpadać się, rozrywać się.

Formacje współrdzenne cf PUKAĆ.

Cf PĘKAĆ SIĘ